

فصلنامه محیط راهبردی

سال چهارم، شماره ۱۱، تابستان ۱۳۹۹

مقاله پژوهشی، صفحه ۹ تا ۲۶

نفوذ منطقه ای امارات متحده عربی در غرب آسیا و شمال آفریقا

احسان جعفری فر، مهدی خانی^۲

پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۴/۱۵

دریافت مقاله: ۱۳۹۹/۰۲/۲۹

چکیده

با شکل‌گیری امارات متحده در ۱۹۷۱ شاهد تلاش‌های این کشور برای افزایش قدرت منطقه‌ای خود هستیم. این کشور از آنجا که برای تبدیل شدن به قدرت منطقه‌ای توانایی رقابت با کشورهای پرجمعیت و دارای وسعت سرزمینی را ندارد بنابراین تلاش داشته است تا با ائتلاف‌ها، جلب همکاری با قدرت‌های بزرگ، تقویت قدرت نظامی، گسترش ارضی و حضور فعال‌تر در غرب آسیا و شمال آفریقا کمبود خود را جبران کند. در این مقاله پرسش اصلی اینست که راهبرد‌های امارات متحده عربی در جهت افزایش نفوذ منطقه‌ای در غرب آسیا و شمال آفریقا چیست؟ و در پاسخ به پرسش این فرضیه طرح شده است که امارات متحده عربی با احداث جزایر مصنوعی، افزایش خرید و ایجاد پایگاه‌های نظامی، دسیسه و حمله نظامی در قبال کشورها سعی در افزایش نفوذ منطقه‌ای خود دارد.

کلیدواژه‌ها: امارات متحده عربی، نفوذ منطقه‌ای، راهبرد سیاست خارجی، شمال آفریقا

^۱. کارشناس ارشد روابط بین‌الملل (نویسنده مسئول)

^۲. کارشناس ارشد حقوق بین‌الملل

مقدمه

امارات قبل از تاسیس در ۱۹۷۱ منطقه‌ی بسیار مهمی برای انگلستان بعنوان تأمین امنیت راه‌آبی هندوستان بود. این کشور دارای هفت ایالت به نام‌های ابوظبی، عجمان، فجیره، شارجه، دبی، رأس الخیمه و ام القوین است. ابوظبی بزرگ‌ترین ایالت و مرکز فعالیت‌های امارات هست که به علت داشتن ذخایر انرژی بعنوان منبع اصلی درآمد آن محسوب می‌شود. دومی نیز به سبب منطقه تجاری بودن نیز از اهمیت اقتصادی بالایی برای امارات برخوردار است بطوری که دروازه بیش از ۱۵۰ میلیارد دلار تجارت با بیش از ۲۰ میلیون مسافردر سال می‌باشد. هدف امارات اینست که با گسترش روابط خود بویژه با غرب از منافع مالی به بهره برداری سیاسی و افزایش نفوذ خود برسد. بسیاری از شرکتهای خارجی و وجود شماری از سازمان‌های خبری بین‌المللی چون رویترز، آسوشیتدپرس، فرانس پرس، بلومبرگ، داو جونز نیوزوایرز، سی ان ان و بی‌بی‌سی در شهر دومی نشان از جایگاه آن است. امارات متحده علی‌رغم درآمدهای هنگفت ناشی از ذخایر انرژی و جذب توریسم به خاطر نداشتن سبقه تاریخی در فرآیند ملت-دولت سازی دارای تابعین از کشورهای مختلف می‌باشد و تلاش دارد تا اتحاد درونی خود را از طریق دشمن تراشی و حضور فعال تر در منطقه تعقیب کند. از همین رو باید سیاست های این کشور را در راستای مشروعیت بخشیدن خاندان آل نهیان نیز دانست. پرسش اصلی مقاله این است که راهبرد های امارات متحده عربی در جهت افزایش نفوذ منطقه ای در غرب آسیا و شمال آفریقا چیست؟ و در پاسخ به پرسش این فرضیه طرح شده است که امارات متحده عربی با احداث جزایر مصنوعی، افزایش خرید و ایجاد پایگاه های نظامی، دسیسه و حمله نظامی در قبال کشورها سعی در افزایش نفوذ منطقه ای خود دارد.

مباحث نظری تحقیق

وزن ژئوپلیتیکی کشورها با جایگاه و منزلت آن‌ها در نظام بین‌المللی بعنوان قدرت ملی رابطه مستقیمی دارد. وزن ژئوپلیتیکی شناخت عوامل موثر و واقعی قدرت ملی است که در مجموع ممکن است اهمیت موقعیت جغرافیایی، انسانی، اقتصادی، سیاسی، نظامی و

دیپلماتیک یک کشور یا یک قدرت را تا آن اندازه بالا ببرد که آن کشور یا آن قدرت را در معادلات ژئوپلیتیکی جهانی یا منطقه ای صاحب نقش سازد؛ واضح است که چنین قدرتی حاصل ترکیب و جمع جبری وجوه مثبت و منفی عناصر و بنیان های پویای قدرت آن کشور است، ضمن اینکه باید توجه داشت قدرت وقتی در قالب یک جامعه یا ملت نگریسته شود، از برآیند توانایی های آن جامعه، قدرت عمومی و کلی آن پدیدار می شود (محمدی و احمدی، ۱۳۹۷: ۴). با توجه به اینکه ژئواستراتژی جهت گیری جغرافیایی سیاست خارجی است و به بیان دقیق تر، ژئواستراتژی شرح میدهد که یک واحد سیاسی از طریق طرح ریزی قدرت نظامی و هدایت فعالیت دیپلماتیک تلاشهایش را در کجا متمرکز نماید با فرض اساسی آنکه دولتها منابع محدودی دارند و اگر هم مایل باشند، قادر نیستند که یک سیاست خارجی تمام عیار را اجرا نمایند. در عوض آنها بایستی به لحاظ سیاسی و نظامی بر مناطق مشخصی از جهان تمرکز نمایند (اخباری و غلامی، ۱۳۹۳: ۵۳). می توان سیاست های امارات متحده عربی در توسعه نفوذ منطقه ای را مورد بررسی قرار داد.

ویژگی های امارات متحده عربی

امارات یک کشور فاقد هویت ملی منسجم با نگاه تاریخی است. این کشور از فقدان انسجام اجتماعی بخاطر کم بودن جمعیت بومی رنج می برد و با وسعت سرزمین کم در حدود ۸۳۶۰۰ کیلومتر مربع و جمعیت حدود ۹ میلیون نفر می باشد، از این تعداد جمعیت تنها یک میلیون را اماراتی های بومی و اصیل تشکیل می دهند و ۸ میلیون نفر دیگر از سایر کشورها و مناطق جهان به خصوص جنوب آسیا و ایران می باشند. به گونه ای که افزایش تعداد تبعه های خارجی در امارات، از معضلات اساسی این کشور محسوب می شود جمعیت غیر بومی امارات عربی هندی ها، ایرانی ها، مهاجرینی از عربستان و کسانی را تشکیل می دهند که از چند دهه قبل به حاشیه جنوبی خلیج فارس مهاجرت کرده اند.

حتی در توضیح چرایی عدم سرایت بهار عربی و استمرار ثبات سیاسی در امارات متحده عدم برخورداری اکثریت قانع جمعیت بومی این کشور بررسی می شود چراکه جمعیت غیر بومی یا مهاجر در وضعیت عدم برخورداری از حقوق شهروندی و حق

سیاسی برای تشکیل اجتماعات و انجمن ها، یک جمعیت خنثی و منفعل است (سردار نیا و عزیزی، ۱۳۹۴: ۲۰۵). جدول تغییر جمعیت کشور امارات متحده عربی بدین ترتیب است:

از نظر ارزش تولید ناخالص داخلی، این کشور بعد از عربستان در میان کشورهای شورای همکاری خلیج فارس، رتبه دوم و در میان کشورهای خاورمیانه و شمال آفریقا بعد از عربستان و ایران، رتبه سوم را دارد. این کشور به سبب داشتن ذخایر انرژی از ثروتمندترین کشورهای خاورمیانه محسوب میشود. در حال حاضر امارات چهارمین تولیدکننده نفت در سطح منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا و پنجمین در عرصه جهانی است.

سیاست های نفوذ منطقه ای امارات متحده عربی

امارات متحده عربی سعی داشته است تا بار ابردهای مختلف وزن ژئوپلیتیکی خود را در غرب آسیا و شمال آفریقا افزایش دهد. این راهبردها شامل تقویت توان نظامی، شرکت در ائتلاف ها و جنگها، ساخت جزایر مصنوعی، تاسیس پایگاه نظامی و اطلاعاتی و اجاره بنادر و پایگاه ها می باشد.

۱- تقویت توان نظامی

موسسه تحقیق صلح بین المللی sipri در گزارش خود بیان داشته است که میزان فروش سلاح امریکا از ۲۰۱۰-۲۰۱۴ نسبت به ۲۰۰۹-۲۰۰۴ بیست و سه درصد افزایش یافته که ۷۰ درصد آن از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ به خلیج فارس و بیشتر متعلق به عربستان و امارات بوده است.

از دهه ۱۹۹۰، امارات متحده عربی به شدت سرمایه گذاری در دستگاه نظامی خود کرده است که بدون شک یک دلیل برای افزایش شدید در هزینه های نظامی خود. بر اساس اطلاعات SIPRI، بودجه نظامی امارات متحده عربی، بین سالهای ۱۹۹۷ تا ۲۰۱۴ بیش از سه برابر بود خیز افزایش از سال ۲۰۰۷ رخ داده است (نگاه کنید به جدول پایین). افزایش بودجه در دهه ۱۹۹۰ و اوایل ۲۰۰۰ می تواند به راحتی از رشد اقتصادی بالاتر افزایش یابد. بنابراین، روند هزینه های نظامی درصدی از تولید ناخالص داخلی (تولید

ناخالص داخلی) از ۶٫۸ درصد در سال ۱۹۹۷ به کمترین آن در سال ۲۰۰۶ به میزان ۳٫۲ در صد رسیده است. (<http://visuals.sipri.org>) این حال بعد از بحران اقتصادی جهانی از سال ۲۰۰۸ به تدریج خرید مداوم سلاح منجر به افزایش هزینه های نظامی شد و به طور قابل توجهی از سال ۲۰۰۹ به عنوان درصدی از تولید ناخالص داخلی پایدار شد.

همکاری نظامی امارات در حوزه نظامی با کشورهای مختلفی بوده است. روسیه به امارات متحده عربی کمک می کند تا نیروهای زمینی خود را تقویت کند. تمام ۱۳۸ هوایمای جنگنده امارات متحده عربی از ایالات متحده آمریکا یا فرانسه خریداری شده است، به علاوه اینکه ۶۰ هلی کوپتر آچایی خریداری شده است. امارات متحده عربی برای به دست آوردن F-35 ها، که با نگرانی اسرائیل همراه بود، لابی کرده است اما باید توجه داشت که نیروی هوایی امارات متحده عربی بدون حمایت آمریکا تقریباً کارایی مخرب نخواهد داشت. پایگاه هوایی ایرلند برای پوشش این مورد استفاده شده است. ارتش امارات متحده عربی به شدت به جنگجویان خارجی وابسته است با این حال تشکیلات نیروهای مسلح امارات شامل یک گردان گارد سلطنتی، دو تیپ زرهی، سه تیپ پیاده نظام مکانیکی، دو تیپ پیاده و یک گردان توپخانه (از سه ناحیه) است. دومی نیز دارای دو تیپ پیاده نظام مکانیکی است. اعضای جنرالوود سودان که یک شبه نظامی متعلق به دولت است در تامین نیروهای این کشور استفاده میشود. نیروی دریایی امارات متحده عربی تقریباً ۲۵۰۰ نفر پرسنل دارد که مسئولیت حفاظت از ساحل با قایق های گشت و موشک را دارد. این نیرو همچنین شامل کشتی های جنگی و زیردریایی های الکتریکی و هسته ای می شود فقدان نیروی انسانی مناسب باعث شده است تا امارات متحده عربی تقریباً ده سال برای ایجاد یک نیروی دریایی آبی که بتواند عملیات پایداری را در آب های عمیق در اقیانوس آرام انجام دهد تلاش کند. بطور کلی، تا اواخر دهه ۱۹۹۰، فرانسه و، به میزان کم، انگلیس، تامین کنندگان سلاح امارات بود اما از سال ۲۰۰۴، ایالات متحده تبدیل به تامین کننده اصلی سلاح این کشور شد که در حال حاضر حدود ۶۳ درصد از واردات سلاح های

امارات متحده عربی را شامل می شود. دیگر تامین کنندگان مهم سلاح طی ده سال گذشته، فرانسه، روسیه، ایتالیا، سوئد و اسپانیا هستند (Slijper, 2017, 13).

با توجه به مطالب ذکر شده می توان گفت امارات متحده عربی سعی داشته است تا با تقویت بنیان نظامی خود تلاش کند که امنیت را برای خود خریداری کند در جدول ذیل خلاصه توان نظامی امارات متحده عربی آمده است:

باید توجه داشت امارات در جهت محافظت از چاه های نفتی حتی برای خرید سلاح با اسرائیل نیز تمایل نشان داده است. در سال ۲۰۱۱ قرارداد ۳۰۰ میلیون دلاری بین آنها منعقد شد. همچنین قرارداد ۸۰۰ میلیون دلاری شرکت اماراتی با یک شرکت اسرائیلی مستقر در سوئیس در زمینه نظارت بر شهروندان منعقد شده است. اسرائیل با تاسیس دفتر در ابوظبی ارتباط با امارات را گامی نو در روابط با کشورهای عربی دانسته و به عنوان «رسوخ پیروزمندانه دیپلماتیک» از آن یاد می کند (احمدی، ۱۳۹۶: ۱۲۷-۱۲۶). همان طور که گفته شد امارات سعی دارد تا با ارتباطات با اسرائیل منابع خود را حفاظت کند و روابط نظامی بین اسرائیل و امارت ابوظبی باعث شد تا تل آویو سامانه های دفاعی محافظت از چاه های نفت به این امارت را تحویل دهد (۲۲: .tasnimnews, 1396) از آنجا که موقعیت جغرافیایی امارات متحده عربی در خلیج فارس از لحاظ دسترسی جغرافیایی محدود است، اما موقعیت آن در دریای عرب، مزیت استراتژیک خاصی را برای تقویت روابط دریایی خود در اطراف دریای عرب به سمت اقیانوس هند فراهم می کند (Al-Qassab, 2018).

از این رو شاهد همکاری های نزدیک امنیتی با محوریت امنیت انرژی و اقتصادی با کشورهای نظیر هند نیز هستیم. اهمیت این رابطه برای هند از آن جهت است که این کشور با درک اینکه آمریکا به سمت حوزه های نفتی در قاره خود خواهد رفت بنابراین باید بدنبال خود به دنبال افزایش امنیت انرژی حداقل برای ۳۰ سال آینده در خاورمیانه باشد. از این رونقش نیروی دریایی هند در عملیات ضد دزدی دریایی برای حفاظت از خطوط ارتباطی دریا منجر به همکاری امنیتی و دفاعی با امارات متحده عربی شده است (.thediplomat, 2015) در خاتمه باید گفت این کشور از ۱۹۹۳ برای افزایش بنیه

دفاعی خود به سمت قرا دادهایی رفته است که پیمانکاران دفاعی در داخل این کشور سرمایه‌گذاری کنند. در این راستا گروه توازن و تنظیم برنامه‌ها که به دنبال سرمایه‌گذاری برنامه‌ریزی‌شده در داخل کشور و با هدف بهینه کردن هزینه های نظامی سهم سرمایه‌گذاری امارات را در این پروژه ها حداکثر ۴ درصد تعیین کرده است.

۲-در اختیار گذاشتن پایگاه نظامی

با در اختیار گذاشتن پایگاه های نظامی تلاش دارد تا از قابلیت های خود در جهت افزایش نفوذ در منطقه استفاده کند. این کشور در حمله عراق به ایران با هدف بدست آوردن جزایر سه گانه از عراق حمایت کرد و همچنین در جریان حمله به عراق پایگاه الدخره را برای انجام عملیات هوایی در اختیار آمریکا قرارداد. در حال حاضر هفتادوهفت هزارآمریکایی که در جنگ عراق شرکت داشته‌اند برای استراحت در آن کشوربه سرمی برندو کشتی های دریایی ایالات متحده از بنادر امارات دیدار می کنند. جبل علی یکی از پراستفاده ترین بندرها برای نیروی دریایی آمریکا در جهان محسوب می شود. موقعیت فجیره در کنار دریای عمان نیز به آمریکا اجازه می دهد تا بدون عبور از تگه هرمز و تنها با استفاده از بزرگراه مدرن از ناوگان خود در جنوب خلیج فارس حمایت لجستیکی کند. عمق این روابط را نشریه آمریکایی «فارن پالیسی» در گزارشی ویژه در مورد توسل جستن امارات عربی متحده به مأموران و افسران سابق سازمان اطلاعات مرکزی آمریکا پرداخته است؛ اقدامی که گفته شده برای ایجاد «یک امپراتوری جاسوسی» در منطقه خلیج فارس در حال انجام است. این پروژه با همکاری شرکت امنیتی به نام ورینت سیستم (Verint Systems) که فروش تجهیزات و فناوری نظارت و جاسوسی به دولت‌های خاورمیانه و استقرار و مدیریت این سامانه‌ها را در این کشورها بر عهده دارد است. نکته قابل ملاحظه این است که علاوه بر احداث پایگاه توسط امارات این کشور اجازه تاسیس در خاک خود توسط دیگر کشورها را میدهد. پایگه هوایی الظافره در ابوظبی، فرودگاه بین المللی الفجیره و برخی بنادر چون بندر زاید، رشید و جبل علی دردی، بندر الفجیره از مراکزی هستند که آمریکایی ها از آن استفاده می کنند. وجود تعدادی از هواپیماهای جاسوسی و حدود ۵۰۰

نظامی آمریکا نیز در این کشور قرار دارند (چمنکار، ۱۳۸۹: ۵۵). فرانسه نیز پایگاه های دریایی و هوایی، واحدهای زمینی و در کل بیش از ۷۰۰ نظامی در امارت دارد.. این حضور با بهانه هایی چون تهدیدات تروریستی و مبارزه با آن و نیز ادعای وجود تهدید از جانب ایران علیه این کشور است (parstoday, 1396). از دستاوردهای این همکاری ها می توان علاوه بر تفویت نظامی با عقد قراردادهای بلندمدت سیاست جلب دوستی برای مطرح کردن جزایر سه گانه دانست. مثلاً سال ۱۳۷۸ در یک برهه کوچک هشت تن از مقامات آمریکایی برای جلب نظر امارات متحده درباره جزایر سه گانه حرف زدند.

۳- ایجاد پایگاه نظامی

امارات متحده عربی علاوه بر قراردادهای سنگین نظامی تلاش داشته است تا در راستای جاه طلبی و افزایش نفوذ منطقه ای پایگاه های نظامی متعددی را تاسیس کند. این کشور برای خروج از انزوا و افزایش بازیگری بدنبال نفوذ در مناطق استراتژیکی است. در این راستا طی چند سال گذشته به جیبوتی، مصر، سودان و اریتره نزدیک شده است و امیدوار است تا منابع خود را در چارچوب یک اتحاد نظامی ارتقا دهد. برای مثال نیروهای سودان در عملیات یمن شرکت کردند . هدف ابوظبی از احداث این پایگاه ها کسب مزایای زیادی در روابط است که ارتباطات طولانی مدت و اجازه استفاده از نیروی نظامی از آنها است. این کار به امارات کمک خواهد کرد بتواند ظرفیت خود را برای ائتلاف های نظامی نیز گسترش دهد (tesfanews, 2016). از مهمترین اقدامات امارات برای نزدیک شدن به تنگه باب المندب احداث یک پایگاه دریایی در ایالت جدایی طلب سومالی در ماه نوامبر سال ۲۰۱۷، پس از به رسمیت شناختن آن به عنوان یک کشور، است. این پایگاه در شهر بندری بربرا واقع شده است که توسط اپراتور مستقر در دبی اداره می شود و میتواند پوشش لازم برای حمله هوایی گسترده و تصرف بندر الحدیده را فراهم کند. همچنین در جهت گسترش نیروی دریایی و رقابت با نفوذ ایران در خلیج عدن مبادرت به تأسیس پایگاه نیروی دریایی و هوایی در اریتره کرده است که چندین عملیات نظامی در ۶۰ کیلومتری شرق یمن را از این پایگاه انجام داد (globalfirepower, 2018). در واقع،

ایجاد پایگاه های نظامی در مناطق نیمه مستقل سومالی، سومالی و پونتلند به منزله تشدید فعالیت های این کشور است که با حمایت از بازیگران سیاسی در سومالی لند و پونتلند نشانه ی موضع تهاجمی بیشتری نسبت به موگادیشو است. (Telci, 2018) این تنش با کشف ده میلیون دلار در هواپیمای متعلق به امارات متحده عربی در آوریل ۲۰۱۸ شدت گرفت و دولت سومالی امارات متحده عربی را متهم کرد که با تقویت گروه هایی در سومالی لند و پونتلند در جهت بی ثبات کردن کشور، این مناطق را برای استقلال از سومالی تشویق می کند. (GaroweOnline, 2018) از همین رو می توان گفت که به رسمیت شناختن این مناطق از سوی امارات در جهت تاسیس پایگاه های نظامی است. با این حال رقبای مهم نفوذ امارات در این مناطق کشور چین و ترکیه می باشد. امارات متحده عربی با اذعان به وزن چین در مسیرهای تجاری منطقه سعی داشته است تا سرمایه گذاری های دریایی خود را با چینی ها محدود سازد. روابط محدود این کشور با پکن تنها برای اطمینان بخشیدن از نقش آن در مسیر حمل و نقل و حفظ و اهرمی در برابر ایران است. این کشور به قدرت چین نه تنها از بعد اقتصادی بلکه به سبب داشتن پایگاه نظامی در بندر دوران جیبوتی به دیده تهدید نیز می نگرد. با اخراج امارات از جیبوتی بر شدت آن افزوده شد بطوری که آمریکا نیز به آن واکنش نشان داد. ژنرال توماس والدهاوسر، فرمانده ارشد ارتش آمریکا در آفریقا در جریان نشست کمیته خدمات مسلحانه مجلس نمایندگان آمریکا گفت: "اگر چین محدودیت هایی را بر استفاده از بندر "دورالی" اعمال کند، این اقدام می تواند تاثیر چشمگیری بر پایگاه آمریکا در جیبوتی و توانایی کشتی های نیروی دریایی در سوخت گیری داشته باشد. (Travis, 2018) از سوی دیگر، ترکیه نیز دارای اختلافات ایدئولوژیک با امارات متحده عربی است، به خصوص در مورد اخوان المسلمین، و از آنجا که دارای روابط خوبی با سومالی و سودان است تهدیدی برای نفوذ منطقه ای امارات محسوب می گردد. علاوه بر آن ترکیه در چارچوب روابط خود با قطر و حضور نظامی در این شبه جزیره نیز چالش هایی را برای نفوذ منطقه ای امارات ایجاد می کند. از مشکلات دیگری که برای دستور کار استراتژیک امارات متحده عربی برای نفوذ در دریای

سرخ و آفریقا وجود دارد نزدیکی یمن به ایران است. امارات سعی دارد تا بندرهای یمن از بندر عدن تا بندر المکال و المخا را زیر سلطه خود داشته باشد به اعتقاد برخی، هدف امارات از سلطه بر بنادر یمن، بهبود بخشیدن به وضعیت بندر جبل علی در دبی است. امارات به دنبال رسیدن به این هدف از طریق مهار فعالیت رقبای بندر جبل علی یا سوق دادن چرخه کشتیرانی به سمت این بندر است (اسدی، ۱۳۹۶: ۴۱). منصور هادی، رئیس جمهوری مستعفی یمن، دو جزیره سقطری و میون به مدت ۹۹ سال به ابوظبی اجاره داده بود و در گپرو دار جنگ داخلی یمن، امارات متحده عربی که اصلی ترین هم پیمان سعودیها در جنگ یمن به شمار می رفت، تحرکات مشکوکی برای سیطره بر جزیره «سقطری» یمن که بزرگترین و مهمترین جزیره این کشور واقع در اقیانوس هند است را آغاز کرد. ابوظبی از طریق نمایندگان متعدد خود در این جزیره یمنی مستقر شده و شمار زیادی از مقامات مسئو، شخصیت‌های بانفوذ و شیوخ قبایل را به شیوه‌های مختلف از جمله دادن پو و باج، با خود همراه ساخته است (امیری و کیانی، ۱۳۹۶: ۵۰). امارات پنج هزار جنگجو برای خود در جزیره سقطری یمن مستقر کرد و بدون اطلاع به دولت یمن در جزیره میون که در مرکز باب المندب قرار دارد پایگاه تاسیس کرده است. در اوت ۲۰۱۵ امارات متحده عربی یک تیپ ۳۰۰۰ نفری به همراه خودروهای زرهی را برای گسترش عملیات در کنار عملیات هوایی اعزام کرد. در حالی بود پیش از آن هرگز بیش از تعداد انگشت شمار از پرسنل نظامی خود را از دست نداده بود در ۵ سپتامبر امارات با تلفات انسانی مواجه شد و ۵۲ سربازش در حملات حوثی‌ها کشته شدند. با ادامه مداخلات ۸۰ سرباز دیگر نیز کشته شدند و در می ۲۰۱۶ با سقوط هواپیما چهار نفر دیگر را از دست داد. این اتفاقات او را برای ادامه جنگ دچار تردید کرد از همین رو سعی کرد به سراغ گزینه پایان جنگ و نفوذ در قالب کمک‌های بشردوستانه و بازسازی رود. (Ibish, 2016: 27-28). علاوه بر این امارات سعی می کند رسانه‌ها و NGO ها را در جنوب یمن کنترل کند. بسیاری از نهادهای رسانه‌ای، خبرنگاران، روزنامه نگاران و سازمان‌های غیردولتی توسط این کشور حمایت مالی می شوند. دومینوی حوادث بعدی نشان می دهد که نفوذ

امارات در منطقه را باید مورد توجه قرار داد. تاثیر این مداخلات در یمن توسط عربستان و امارات باعث شد اریتره به سرعت وارد معادله امنیتی شود به طوری که اریتره به دنبال درگیری دیپلماتیک با جیبوتی در آغاز نبرد یمن به سرعت از ایجاد یک پایگاه نظامی اماراتی در بندر عصب نیز استقبال کرد، پایگاهی که از آن در امور هوایی، دریایی و لجستیکی استفاده می‌شود، این اقدام در منجر به تحریک مصر نیز شد. استقبال عبدالفتاح السیسی رئیس جمهوری مصر از همتای اریتره ای خود حامل این پیام به عربستان و امارات بود که تحرکات آنها به ویژه در سومالی و اریتره که مصر در آن حضوری قوی دارد، باید با اطلاع قاهره برسد. در نتیجه اقدامات ابوظبی خشم اتیوپی را که احداث این پایگاه ها را تهدیدی مستقیم علیه خود می داند و مصر را که نگران نفوذ امارات است را برانگیخت. با این حال امارات متحده عربی به ساخت پایگاه نظامی در بندر "عصب" در اریتره برآمد تا با استفاده از آن حمایت لجستیکی و علمياتی را در اختیار نیروهای ائتلاف عربی در جنگ علیه یمن قرار دهد. در اقدامی مشابه نیز با سومالی نیز برای ایجاد پایگاههای نظامی در بندر "بربره" به توافق رسید (tasnimnews, 1397). ترتیب عربستان سعودی و امارات متحده عربی موقعیت بهتری از نظر زمینی، فضای هوایی و آبهای منطقه بدست آوردند. آنها از خط ساحلی اریتره به منظور ارتقای مانور ارتش خود استفاده کردند و از فرودگاه بین المللی عصب بهره گرفتند. از این پس، اهمیت موقعیت استراتژیک اریتره بین شاخ آفریقا و خلیج فارس با درگیری در یمن افزایش یافت. (COI, 2017).

۴- ساخت جزایر مصنوعی

هدف اصلی سیاست امارات در سال های اخیر آن است که به هر صورت ممکن مانع برقراری روابط نزدیک مابین تهران و پایتخت کشورهای عرب خلیج فارس تا قبل از رسیدن به میل خود که همانا در اختیار گرفتن سه جزیره است، گردد(نجفی فیروزجایی، ۱۳۸۷:۱۴۷). شورای همکاری خلیج فارس نیز در مقاطع مختلف درباره این جزایر بیانیه هایی در جهت خواست امارات متحده صادر و ایران را متهم به توسعه طلبی ارضی کرده اند و در این راستا حتی دست به مانورهای مشترک با استفاده از نیروی

واکنش سریع این شورا با نیروی واکنش سریع موسوم به "سپر جزیره" که در سال ۱۹۸۴، متشکل از واحدهای نظامی کشورهای عضو شورا و با یک فرمادهی مشترک برای رویارویی با بحران‌ها و تهاجم‌های خارجی، زده‌اند (حافظ یا و رضوی، ۱۳۸۴:۲۳). باید در نظر داشت که سیاست خارجی آل‌نهیان در قبال جزایر سه‌گانه بیش از آنکه متأثر از اهمیت جزایر باشد، از نقش آنها در شکل‌دادن به نوعی هویت ملی و تکوین دولت-ملت در امارات تأثیرپذیرفته است. امارات متحده عربی با استفاده از عوامل موثر در تکوین هویت ملی، در پی تعریف دگرهایی است که در سطح منطقه‌ای، ملی و مناسبات با ایران، به شکل‌گیری دولت ملی این کشور کمک کند. از این رو، سیاست خارجی این کشور در برابر جمهوری اسلامی ایران، بیش از عوامل مادی، از مولفه‌های معنایی تأثیر می‌پذیرد و عوامل مادی را به گونه‌ای تعریف می‌کند که به تکوین هویت ملی آن کمک کند. (صالحی، ۱۳۹۰:۱۵۷) در راستای امنیتی کردن ایران، اماراتی‌ها حتی برای تغییر ترکیب جمعیت این جزایر توره‌های گردشی را برای اعراب در منطقه ابوموسی برگزار می‌کنند که این موضوع در کنار سیاست‌های ایران هراسی ابوظبی و هم در جهت افزایش حساسیت‌ها نسبت به جزایر سه‌گانه است. (همان پیشین: ۱۵۹). در اقدامی دیگر از دهه ۱۹۹۰ به این سو، نخستین و مهمترین مرحله در فاصله‌گیری از رانتیریسیم کلاسیک در منطقه خلیج فارس و حرکت به سمت الگوی متأخر رانتیریسیم در قالب بازشدگی تدریجی به اقتصاد جهانی و سرمایه‌های خارجی آغاز کرد (سردارنیا، ۱۳۹۶:۴۰). ساخت جزایر مصنوعی امارات به سال ۲۰۰۱ بازمیگردد. در ژوئن ۲۰۰۱ به سفارش شیخ پروژه نخیل محمدبن راشد آل‌مکتوم آغاز شد. این پروژه سه جزیره مصنوعی نخیل جبل علی، نخل جمیرا، نخل دیرا یا دیره هستند. دولت امارات اعلام کرده است که ۳۲۵ جزیره مصنوعی در آبهای خلیج فارس خواهد ساخت. پروژه‌های دیگر نیز در دست اجراست که ۳۰۰ جزیره کوچک را دربرمی‌گیرد و تحت نام العالم است. در وهله نخست به نظر می‌رسد که مهمترین انگیزه ساخت این جزایر، برآوردن هدفها و منافع اقتصادی باشد، ولی برپایه یک تحلیل ژئوپلیتیکی، ساخت این جزایر گذشته از آثار و پیامدهای اقتصادی، بازتابهای سیاسی،

امنیتی، فرهنگی و اجتماعی نیز خواهد داشت. ادعاهای احتمالی امارات در آینده مبنی بر احتساب خط مبدا دریایی و گسترش آبهای سرزمینی و پیش آوردن مرزهای آبی خود به سوی جزیره های ایرانی بویژه جزیره استراتژیک ابوموسی پیش بینی می شود؛ زیرا پس از ساخت این جزایر، چه بسا امارات در آینده، ادعای افزایش آبهای سرزمینی از آن سوی این جزایر به عنوان خط مبدا دریایی را مطرح کند. دولت آمریکا نیز از برنامه امارات در زمینه ساخت جزایر مصنوعی پشتیبانی کرده است. ژنرال اریک کمیت از فرماندهان نیروی مرکزی آمریکا در امور سیاسی، در گفت و گو با تلویزیون فرانسه گفته است که واشنگتن از ساخت جزایر مصنوعی در خلیج فارس حمایت میکند و ادعای شیوخ امارات در خصوص مالکیت بر جزایر سه گانه ابوموسی، تنب بزرگ و کوچک را تأیید می کند. لازم به ذکر است دولت ایران در سطح بالا و گسترده به ساخت این جزایر اعتراض نکرده است. بهر حال این اقدام را تنها از بعد اقتصادی نمی توان توجیه کرد و دارای پیامدهای سیاسی از جمله بزرگتر شدن اراضی ساحلی امارات از ۶۵۰ به ۱۰۰۰ کیلومتر، بهره برداری از منابع فسیلی غنی، تغییر نام تدریجی خلیج فارس به عربی، تغییر محیط زیست و اکوسیستم، تشویق شدن ساخت و ساز جزایر توسط دیگر کشورها و افزایش حضور نظامی و غیرنظامی است. (Dadandish & rahnavard, 2013: 102-104).

۵- دخالت در امور داخلی کشورها

امارات متحده تلاش دارد تا هر تحول خارجی که به منزله تغییر موازنه قدرت یا تغییر در وضعیت موجود یا به منزله ی از دست دادن متحد خود باشد را با مداخله در امور داخلی کشور و روی کار آوردن حکومت مساعد در آنجا جبران کند و به این ترتیب نفوذ منطقه ای خود را افزایش یا موازنه با دیگر رقبا دوباره برقرار سازد. این کشور در سرکوب انقلابیون بحرین ۲۰۱۱ (سپر جزیره) دخالت کرد و تلاش های جدی به منظور سرنگونی حاکمیت اخوان المسلمین در مصر انجام داد تا از ایجاد جنبش **Temerrüd** با هدف تعمیق وضعیت هرج و مرج و تشکیل یک جبهه مبتنی بر اجتماع علیه مرسى حمایت کند. این کشور حمایت قابل ملاحظه ای را برای کودتای نظامی توسط عبدالفتاح

سیسی فراهم کرد و حمایت مالی بسیاری به این کشور به ویژه بعد از کودتا کرد. همچنین با طراحی سناریوی برکناری "بورقیه" قصد تغییر نخست‌وزیر تونس و برکناری رئیس‌جمهور به دلیل بیماری را داشت. رئیس سازمان اطلاعات امارات با لطفی ابراهیم وزیر کشور برکنار شده تونس قبل از شروع تحرکات برای کودتا علیه دولت در جزیره "جره" دیدار کرده بود. هدف از این نقشه امارات، حذف نهایی حزب اسلامگرای النهضه از روند سیاسی در تونس بود (tasnimnews,1397).

نتیجه‌گیری

امارات متحده عربی از اواسط سال ۲۰۰۰ برای افزایش نفوذ خود از گردشگری، زیرساخت بندر، گاز طبیعی، امنیت غذایی و کمک‌های توسعه حمایت و پایگاه‌های نظامی فعالیت می‌کند. داشتن ثروت هنگفت این امکانات را به امارات متحده عربی داده است تا به فکر ابراز قدرت و خودنمایی بویژه در مناطق استراتژیک و تنگه‌ها بیفتد. علاوه بر تاثیرگذاری بر تنگه هرمز او میتواند به نفوذ بر کنترل خلیج عدن و شرق آفریقا در بلند مدت نیز بیندیشد. او با ایجاد موانع برای انتقال تجهیزات به یمن و همچنین فاصله انداختن بین جیبوتی و اریتره موجب تحریک مصر می‌شود و این بر شدت رقابت خواهد افزود و ممکن است منطقه غرب آسیا با تلاطم روبرو شود. گستردگی تجهیزات پادگان‌ها و یا درتلاش برای استفاده از این تجهیزات در بلندمدت در شاخ آفریقا می‌تواند بر نفوذ این کشور بیفزاید. نمیتوان از نقش گسترده امارات در ایجاد و گسترش و آموزش گروه‌های تروریستی در جنوب یمن با تسلط بر برخی از جزایر یمنی مثل جزیره سقطری که ورودی خلیج عدن از طرف اقیانوس هند است نادیده گرفت. وصل کردن جنوب یمن به پایگاه نظامی در شمال آفریقا گستره‌ی منطقه‌ای قابل توجهی از حضور اماراتی‌ها را نشان میدهد که میتواند بعنوان گزینه‌ی مناسبی برای گسترش پایگاه‌های آمریکا به صورت نیابتی باشد. چراغ سبز اسرائیل نیز از این بابت است که اطمینان می‌یابد ائتلاف عرب در یمن پیش‌تاز است نفوذ ایران کمتر می‌شود. امارات سعی دارد تا بر نقاط استراتژیک دریایی و ایجاد نظارت بر مسیر دسترسی جنوبی به خلیج ایلات و کانال سوئز نه تنها نفوذ بلکه برگ

برنده برای چانه زنی در مطالبات خود فراهم آورد. از این رو می توان دید که چگونه بدنبال زمینه سازی برای محاصره این نقاط استراتژیک با پایگاه های خود است. ه رکدام از این پایگاه ها محور جدید برای حمله به کشورهای یمن را می تواند فراهم سازد. بنابراین می توان گفت با توجه به اینکه امارات به عنوان یک کشور تجاری نقش مهمی در تجارت جنوب غرب آسیا دارد، از این منظر میکوشد با استفاده از نفوذ خود در منطقه از طرح های توسعه دیگر بنادر کشورهای حاشیه خلیج فارس و اقیانوس هند نه تنها جلوگیری کند بلکه با احداث پایگاه های بیشتر خود را به عنوان ژاندارم معرفی کند. تلا شاین کشور برای اینکه بندرهای یمن را، از بندر عدن تا بندر المکال و المخا، زیر سلطه خود داشته باشد برای این منظور است. حفاظت از بندرهای یمن علی رغم اینکه بندرهای سومالی، جیبوتی و اریتره و خیلی از این کشورها باعث خواهد شد تا حتی بسیاری از فعالیت های اقتصادی زیر نظر شرکتهای اماراتی عمل کنند. این کشور توانسته است حمایت آمریکایی ها را بدست آورد چراکه علاوه بر قراردادهای نظامی و نزدیکی به تنگه هرمز پوشش دهنده کارایی ضعیف ارتش عربستان نیز می تواند باشد. بطور کلی این کشور می تواند با گرایش به ائتلاف ها و همچنین داشتن ظرفیت نظامی نادیده گرفته نشود.

منابع

اسدی، علی اکبر (۱۳۹۶)، چشم انداز بحران یمن در سال ۲۰۱۸، ماهنامه نامه آینده پژوهی، شماره ۵۳.

احمدی، ابراهیم؛ محمدی، حمیدرضا (۱۳۹۷)، تحلیل ژئوپلیتیکی گسست روابط سیاسی عربستان و قطر و تأثیر آن بر آینده شورای همکاری خلیج فارس، انتشار آنلاین از تاریخ ۱۶ مرداد ۱۳۹۷، قابل دسترس در:

http://sspp.iranjournals.ir/article_32003.html

احمدی، وحیده (۱۳۹۶)، اسرائیل و کشورهای پیرامونی؛ نفوذ امنیتی با پوشش اقتصادی، مطالعات راهبردی، شماره ۷۶.

اخباری، محمد؛ غلامی، مجید (۱۳۹۳)، ژئوپلیتیک جمهوری اسلامی ایران و تحولات نواستراتژیک قرن بیست و یکم، فصلنامه مطالعات سیاسی سال هفتم، شماره ۶۲، زمستان.

امیری، سروش؛ کیانی، جواد (۱۳۹۶)، خاستگاه درونی، منطقهای و فرامنطقهای بحران ژئوپلیتیکی یمن، فصلنامه راهبرد سیاسی سال اول، شماره ۵، پاییز ۱۳۹۶، صص ۵۲-۲۵.

نجفی فیروزجایی، عباس (۱۳۸۷)، روند سیاسی شکل گیری دعاوی امارات متحده عربی در قبال جزایر سه گانه، راهبرد، شماره ۴۷.

حافظ نیا، محمدرضا؛ رضوی، سید عبدالجلیل (۱۳۸۴)، بررسی سیاستهای امارات متحده عربی سبب به جزایر سه گانه جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه سیاست دفاعی، سال سیزدهم، شماره ۵۱.

صالحی، حمید (۱۳۹۰)، مناسبات راهبردی امارات متحده عربی با جمهوری اسلامی ایران ۲۰۱۱-۲۰۰۰، مطالعات راهبردی، شماره ۵۱.

سردارنیا، خلیل الله؛ عزیزی، زهرا (۱۳۹۴)، تحولات دنیای عرب و ثبات سیاسی در امارات متحده عربی، فصلنامه روابط خارجی، سال هفتم، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۴.

سردارنیا، خلیل الله (۱۳۹۶)، دموکراسی و دورنمای بقای سیاسی شیخ نشینهای خلیج فارس، صلنامه علمی پژوهشی سیاست جهانی، تابستان، دوره ششم، شماره دوم.

جالینوس، احمد؛ قورجیلی، حامد؛ امری، سجاد (۱۳۹۱)، «ایران هسته‌ای و تأثیر آن بر روند همگرایی بیشتر با شورای همکاری خلیج فارس»، پژوهش‌های سیاسی، سال دوم، شماره ۵، پاییز

چمنکار، محمد جعفر (۱۳۸۹)، آرایش نظامی آمریکا در منطقه خلیج فارس، مطالعات خاورمیانه، شماره ۶۳.

منابع لاتین

Al-Qassab, A. (2018, march 09). Strategic Considerations of the UAE's Role in Yemen. Retrieved from arabcenterdc: http://arabcenterdc.org/policy_analyses/strategic-considerations-of-the-uaes-role-in-yemen/

COI. (2017). Country of Origin Information Report on. The Hague: ministerie van buitenlandse zaken.

Retrieved from parstoday. (1396, سفر وزیر دفاع فرانسه به امارات. تودی: http://parstoday.com/fa/europe_and_america-i103553

GaroweOnline. (2018, april 9). Somalia: tasnimnews. (1396, Govt Forces 'intercept cash from UAE' at Mogadishu Airport". Retrieved from Garowe Online: <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/somalia-govt-forces-intercept-cash-from-uae-at-mogadishu-airport>

. Retrieved from "معاربو" از همکاری نظامی اسرائیل و امارات پرده برداشت tasnimnews: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/11/15/1647056>. tasnimnews. (1397, جزئیات کودتای نافرجام در تونس به رهبری. Retrieved from tasnimnews: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1397/03/21/1747581/>

tasnimnews. (1397, پایگاههای نظامی در دریای سرخ؛ انگیزه امارات و عربستان از تقویت حضور نظامی در آفریقا چیست؟. Retrieved from tasnimnews: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1397/04/17/1771353/>

tasnimnews. (1397, جزئیات کودتای نافرجام در تونس به رهبری امارات. Retrieved from tasnimnews: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1397/03/21/1747581/>

Travis, J. Tritten (2018, march 06). china may try to control key US military port in Africa, general says. Retrieved from washingtonexaminer: <https://www.washingtonexaminer.com/china-may-try-to-control-key-us-military-port-in-africa-general-says>

- Dadandish, p. & Rahnavard, H. (2013). The Artificial Island in the Persian Gulf: A Political and Legal Analysis
globalfirepower. (2018). 2018 United Arab Emirates Military Strength. Retrieved from globalfirepower: https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.asp?country_id=united-arab-emirates
- Retrieved from http://parstoday.com/fa/europe_and_america-i103553. (1396, سفر وزیر دفاع فرانسه به امارات. تودی: http://parstoday.com/fa/europe_and_america-i103553)
- thediplomat. (2015, oct 01). The UAE: India's Key to West Asia? Retrieved from thediplomat: <https://thediplomat.com/2015/10/the-uae-and-indias-reengagement-with-west-asia/>
- Slijper, F. (2017). Under the radar The United Arab Emirates, arms. Under the radar, 13
- tasnimnews. (1397, پایگاههای نظامی در دریای سرخ؛ انگیزه امارات و عربستان از تقویت حضور نظامی در آفریقا چیست؟. Retrieved from tasnimnews: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1397/04/17/1771353/>
- tasnimnews. (1397, امارات، جزئیات کودتای نافرجام در تونس به رهبری. Retrieved from tasnimnews: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1397/03/21/1747581/>
- tasnimnews. (1396, "معارفو" از همکاری نظامی اسرائیل و امارات پرده برداشت. Retrieved from tasnimnews: <https://www.tasnimnews.com/fa/news/1396/11/15/1647056>
- tesfanews. (2016, dec 8). Analysis of the UAE Military Base in Assab-Eritrea. Retrieved from <https://www.tesfanews.net/analysis-uae-military-base-assab-eritrea/>
- Telci, I. N. (2018, april 26). From Cooperation to Conflict: The UAE's Deepening Crisis with Somalia and Djibouti. Retrieved from <https://thenewturkey.org/from-cooperation-to-conflict-the-uaes-deepening-crisis-with-somalia-and-djibouti/>
- Ibish, Hussein (2016), The UAE's Evolving National Security Strategy, Arab Gulf States Institute in Washington available at: http://www.agsiw.org/wp-content/uploads/2017/04/UAE-Security_ONLINE.pdf